

การสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้
วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี

CREATION OF DOCUMENTARY FILM BASED ON KNOWLEDGE,
LIFESTYLE, BELIEF OF MON BANG KHAN MAK, LOP BURI PROVINCE

อรุณี เจริญทรัพย์

Arune Charoensup

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Thepsatri Rajabhat University

Email : aruneecrs@gmail.com

Received 3 August 2021; Revised 7 October 2021; Accepted 8 March 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดี วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี นำเสนอเรื่องราวสื่อดีมีเดียจำนวน 4 ตอน โดยนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยภาพของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อเท็จจริงในการบรรยาย เพื่อถ่ายทอดความรู้และความบันเทิง โดยการให้เพลง และองค์ประกอบที่ตื่นตาตื่นใจ เพื่อดึงดูดใจ นำติดตามในแต่ละฉาก โดยใช้เทคนิคการสร้างภาพยนตร์ ประเมินความพึงพอใจต่อภาพยนตร์เชิงสารคดีที่สร้างสรรค์โดยใช้แบบสอบถาม จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมายบุคคลทั่วไปในชุมชน จำนวน 100 คน วิเคราะห์ผลการประเมินเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ในขณะที่รับชมผลงานทำให้ทราบว่า การสร้างสรรค์สื่อดีมีเดียในครั้งนี้ อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความเข้าใจในการศึกษาวิถีชีวิตการทอผ้า พิธีกรรม และความเชื่อของชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี รวมทั้งเพื่อสร้างและอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางขันหมากให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาพยนตร์เชิงสารคดี, องค์ความรู้, วิถีชีวิต, ความเชื่อ, มอญบางขันหมาก

Abstract

The purpose of this study was to collect information and create documentary films based on knowledge, lifestyle, and belief of Mon Bang Khan Mak, in Lop Buri Province. Research was conducted by presenting 4 episodes, depicting events and facts to convey knowledge and entertainment. This included songs and other elements that are astonishing, enjoyable, and compelling. Satisfaction regarding the creative documentary films was assessed using a questionnaire created by 5 experts in the field and answered by 100 citizens in the community. The result was analyzed as percentage, mean and standard deviation. In addition, the behavior study of the target group revealed very good level of satisfaction. The developed documentary films attracted the target audience and created an understanding in

the study of the weaving lifestyle, rituals, and beliefs of the Mon Bang Khan Mak community at Lop Buri province. The study also contributed to the sustainability and conservation of the lifestyle of the Mon Bang Khan Mak ethnic group.

Keywords: documentary film, knowledge, lifestyle, belief, Mon Bang Khan Mak

บทนำ

จังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อสายต่าง ๆ อยู่มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาว แต่ปัจจุบันมีหลายกลุ่มที่รู้สึกมีความเป็นไทย ชาวไทยภาคกลางนั้นจะหนาแน่นแถบอำเภอเมืองใกล้เคียงต่อระหว่างลพบุรี – อโยธยา - อ่างทอง รอบนอกเมืองลพบุรีส่วนใหญ่จะเป็นพวกมีเชื้อสายลาวทุกอำเภอ ซึ่งแต่เดิมปรากฏว่า มีการใช้ภาษาลาวด้วย แต่ปัจจุบันหลายชุมชนในอำเภอเมืองมีแนวโน้มในการใช้ภาษาลาวลดลง และมีชนเชื้อสายจีนปะปนอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีชนเชื้อสายมอญบางชนหมาก ที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดลพบุรี ซึ่งอพยพมาจากชุมชนชาวมอญอื่นอีกทอดหนึ่ง (องค์ บรรจุน, 2559) มอญที่อพยพมาเป็นชนเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ในเขตท้องที่ตำบลบางชนหมากส่วนล่าง (ส่วนบนส่วนใหญ่เป็นชาวไทย) อำเภอเมืองลพบุรี ซึ่งชนเชื้อสายต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต พิธีกรรม ความเชื่อ และภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ลักษณะนิสัยต่าง ๆ จึงแตกต่างกัน แต่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับประชากรส่วนใหญ่ได้ดี อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่จะบ่งบอก ถึงเรื่องราววิถีชีวิตของชุมชนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีก็คือ การแต่งกาย วิถีชีวิตพิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์มอญบางชนหมาก ที่มีการถ่ายทอดกันต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ความเป็นมาอันยาวนานก่อนประวัติศาสตร์ สะท้อนและบ่งบอกวิถีการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการไหว้ผีโรง การปลูกบ้านแบบมอญขวาง การนับถือผีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้คนในชุมชนต่าง ๆ จะมีความเชื่อตามคตินิยมดั้งเดิมนั้น ล้วนมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนสะท้อนให้เห็นร่องรอยหลักฐาน ความเป็นมาของวัฒนธรรม หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากชุมชนอื่นด้วยการผลิตเริ่มจากกรรมวิธีการผลิตอย่างง่าย ๆ โดยอาศัยการถ่ายทอดสืบต่อกันมา จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (พิมพ์ชนา พาณิชกุล, 2554; เกศิณีย์ เดชศักดิ์พร, 2561)

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบางชนหมากมีเอกลักษณ์ของตนเองวิถีชีวิต ผ้าทอ พิธีกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับผีที่ปรากฏในชุมชนบางชนหมาก จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่คนมอญบางชนหมากใช้อธิบายความเป็นมอญของตน ท่ามกลางความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรี โดยพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีที่ยังปรากฏให้เห็น พิธีกรรมการไหว้ผีโรงต่าง ๆ ได้แก่ ผีโรง ผีศาลเจ้า ผีแขก รวมถึงการละเล่นเข้าผี โดยในแต่ละพิธีกรรมนั้นยึดโยงอยู่กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งนี้ ในพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในชุมชนบางชนหมากนั้น เกือบทุกพิธีกรรมจะใช้ภาษามอญในการสนทนา รวมทั้งมีสัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และเป็นอากัปกิริยาที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นมอญ อาทิ เครื่องผีที่มีสีแดงเป็นส่วนใหญ่ที่ตนสืบทอดมา ดังเช่นพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี ถูกถ่ายทอดผ่านความรู้สึกร่วมกันบางอย่างของคนมอญ และพิธีกรรมเลี้ยงผีของคนมอญก็เป็นเสมือนสายพานที่ช่วยสืบทอดและแสดงออกถึงความเชื่อที่เป็นรูปธรรม และยังสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

ดังนั้น การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางชนหมาก จังหวัดลพบุรี จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชนหมาก จังหวัดลพบุรี

ซึ่งเชื่อมโยงค่านิยมหรือวิถีชีวิตของกลุ่มชน วัฒนธรรม พฤติกรรม สิ่งแวดล้อม ความละเอียดอ่อนของจิตใจของ ผู้คนในชุมชน โดยผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรีให้สืบทอดไปยังลูกหลาน รวมทั้งคนหนุ่มสาวที่ทิ้งถิ่นไปประกอบอาชีพอื่น ให้ กลับมาถิ่นเดิมแล้วสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ กลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีของกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

บางชั้นหมาก เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ในจังหวัดลพบุรี มีคนมอญอาศัยอยู่ 8 หมู่บ้าน ในจำนวน 12 หมู่บ้าน คนมอญที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ยังเป็นแบบมอญอยู่อย่างเหนียวแน่น (บำรุง คำเอก, 2550) มอญบางชั้นหมาก มีการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดลพบุรี ซึ่งอพยพมาจากชุมชนชาวมอญอื่นอีก ทอดหนึ่ง มอญที่อพยพมาจากทางใต้คือ บ้านบางระกำ และจากทิศตะวันตกคือ บ้านโพธิ์ข้าวผอก ตำบลบาง มั่น อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี และชุมชนมอญทั้งสองแห่งนี้ล้วนอยู่ไม่ไกลจากบ้านบางชั้นหมาก สามารถ ติดต่อกันได้โดยสะดวกผ่านทางแม่น้ำลพบุรี (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2552) เชื่อว่า ชาวมอญที่มีถิ่นอาศัยอยู่ใน เมืองมอญ คือ พม่าตอนใต้ในปัจจุบัน และอพยพเคลื่อนย้ายจากถิ่นเดิมเข้ามายังแผ่นดินสยาม เพราะถูกรุกราน จากพม่า ภาวะสงครามและการถูกกดขี่ข่มเหง ล้วนเป็นปัจจัยผลักดันให้ชาวมอญได้รับความเดือดร้อน พวกเข ่อพยพเคลื่อนย้ายครอบครัวหนีไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ล้านนา สยาม เขมร ลาว และเวียดนาม (องค์ บรรจุน, 2551) ชาวมอญที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนในจังหวัดลพบุรีเป็นมอญที่อพยพมาจากจังหวัด ปทุมธานี สมุทรปราการ ออยุธยา และสิงห์บุรี ตอนแรกจะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณทำดินเหนียว ซึ่งอยู่ใน ตำบลโพธิ์ไก่ตัน ต่อมาจึงได้ย้ายมาตั้งบ้านเรือนบริเวณบ้านบางคูหรือตำบลบางชั้นหมากใน ปัจจุบันมอญกลุ่ม นี้เรียกตัวเองว่า "ไทยรามัญ" แต่คนทั่วไปจะรู้จักกันในนาม "มอญบางชั้นหมาก" (องค์ บรรจุน, 2559)

สารคดี คือประวัติศาสตร์อันมีลักษณะเป็นปัจจุบัน เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตมนุษย์ ความต้องการของมนุษย์ และวิธีที่มนุษย์จะนำมาเพื่อสิ่งนั้น รายการสารคดีควรมุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ เกิดขึ้น หรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กำลังเป็นที่สนใจของประชาชน ข้อมูลที่เสนอนำมาจากการเป็นจริง อ้างอิง ได้ โดยผู้เขียนจะพินิจพิจารณาถ้อยแถลงข้อมูลที่ต้องมานำเสนอให้ประชาชนทราบ โดยไม่พยายามแสดงความ คิดเห็นที่เป็นอารมณ์ส่วนตัวลงไป แต่จะให้ความกระจ่างในสิ่งที่ยุ่งคลุมเครือ หรือยังไม่เป็นที่ทราบกันอย่าง ถูกต้อง ดังนั้นผู้เขียนสารคดีจะไม่พยายามโน้มน้าวผู้อ่าน แต่มุ่งให้ข่าวสารความรู้ที่เป็นสาระและความ เพลิตเพลินแก่ผู้อ่าน ความเพลิตเพลินที่เกิดขึ้นจากอรรถรสของภาษาและการเรียบเรียงเนื้อหาให้น่าอ่าน มากกว่าเกิดจากอารมณ์ และความความคิดเห็นของผู้เขียน และต้องมีลีลาในการเดินเรื่องที่น่าติดตาม (มาลี บุญศิริพันธ์, 2528; ชนิษฐ์ ชมะโชติ และดวงพร ทรัพย์ลักษณ์, 2549; Arthur Asa Berger, 1990) โดยการ ดำเนินเรื่องของรายการสารคดีมี 2 รูปแบบ คือ สารคดีเต็มรูป ดำเนินเรื่องด้วยภาพ เสียง หรือเรื่องราว เกี่ยวกับธรรมชาติดำรงชีวิตของคนและสัตว์ และสารคดีกึ่งพูดคนเดียว เป็นรายการโทรทัศน์ที่ผู้ดำเนินรายการ ทำหน้าที่ดำเนินเรื่องพูดคุยกับผู้ชม และให้เสียงบรรยายตลอดรายการ เป็นตัวแทนสัมภาษณ์ไปสถานที่ถ่ายทำ จริง (สุกัญญา คงเทพ, 2540) การศึกษาภาพยนตร์สารคดีนำเสนอการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของ ชุมชนประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม พบว่า สื่อภาพยนตร์สารคดีสามารถทำให้ผู้ชมได้มีความเข้าใจใน ประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ และปัญหา ต่าง ๆ ในเวียงกุมกามเพิ่มมากขึ้น และสามารถสร้างความพิ

พอใจให้แก่ผู้ชม อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้ชมให้ติดตามเรื่องราวข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเวียงกุมกามในอนาคต (เพิ่มพูน นันทขว้าง, 2550) นอกจากนี้ การศึกษาภาพยนตร์สารคดี ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษา พบว่า ภาพยนตร์สารคดีมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ($X = 4.80$, $S.D. = 0.29$) และมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.65 อีกทั้งยังมีความพึงพอใจต่อสารคดีอยู่ในระดับมากที่สุด ($X = 3.75$, $S.D. = 0.81$) (วิทยา มาบุญธรรม, 2557)

ภาพยนตร์เป็นสื่อที่มุ่งเสนอเนื้อหาสาระความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้ชมจำนวนมากในเวลาเดียวกัน แม้ผู้ชมจะมีข้อจำกัดด้านทักษะการสื่อสารไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ก็สามารถดูได้รู้เรื่อง เมื่อมาผนวกกับเทคนิค ภาพ แสง สี เสียง ผู้ชมไม่จำเป็นต้องสร้างจินตนาการในการรับรู้ด้วยตนเอง จึงเชื่อกันว่าทั้งภาพยนตร์มีอิทธิพลครอบงำจิตใจหรือมีอำนาจชักจูงใจมวลชนอย่างมากและง่ายดาย อวัจนภาษาที่ใช้ ได้แก่ ภาพ การเคลื่อนไหว แสง สี ดนตรี เสียงประกอบ และความเงียบ (ฐณยศ โลพัฒนานนท์ และคณะ, 2561; เศรษฐา วีระธรรมานนท์ และอารีรัตน์ ใจประดับ, 2562) ภาพยนตร์สารคดีทั้งหมดถือได้ว่าเป็นภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นจากเรื่องจริง แต่ไม่ใช่ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นจากเรื่องจริงทั้งหมด เพราะภาพยนตร์สารคดีเป็นภาพยนตร์ที่ถ่ายทำขึ้นจากเรื่องจริงที่ผ่านทัศนะหรือมุมมองของผู้สร้างภาพยนตร์ เพื่อประโยชน์การรับรู้ของผู้ดูตามที่ตน ต้องการนำเสนอ (นุจรินทร์ จีระรัตนบรรพต, 2563)

ประเพณีของไทยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีส่วนบุคคล และประเพณีส่วนรวม ประเพณีส่วนบุคคลเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับช่วงชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีส่วนรวม เป็นประเพณีของกลุ่มชนในท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม (ธวัช ปุณโณทก, 2527) โดยประเพณีเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา ความนิยมของคนในสังคม และการเลียนแบบบรรพบุรุษ (กิ่งแก้ว อุตถากร, 2520; ชำนาญ และบุญยงค์, 2520) ซึ่งความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้าน เป็นเสมือนมาตรการที่ควบคุมความประพฤติและศีลธรรมไม่ให้ชาวบ้าน ประพฤตินอกจารีตประเพณี นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องชี้ทางการดำรงชีวิต ทั้งทางด้านการเกษตร การรักษาโรค การบริโภค การสร้างที่อยู่อาศัย รวมไปถึงประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (เกศิณีย์ เดชศักดิ์พร, 2561)

พิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อเป็นพื้นฐานของการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อต่อสิ่งใด (จารุวรรณ, 2530) ซึ่งมักจะเริ่มจากการเซ่นสรวงบูชา หรือทำบุญ การกินเลี้ยง การละเล่นรื่นเริง ประเพณีพิธีกรรมและการละเล่นที่มีความหมายต่อบุคคลและชุมชน โดยเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน ความอุดมสมบูรณ์ความสงบสุขของสังคม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ปราณี, 2530; ณิชพล หะหวัง, 2557)

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี มีการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตการทอผ้า พิธีกรรม และความเชื่อของชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี และแนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองมอญบางขันหมาก แนวทางการศึกษาการสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรีมีขั้นตอนมีได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นเอกสารทางด้านมานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับความเชื่อและวิถีชีวิต ผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ยังรายงานของเจ้าหน้าที่

พัฒนาสังคมประจำตำบล จากองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งเอกสารจากวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในชุมชนบางชั้นหมาก และจากผู้สูงอายุในชุมชนที่ตำราเก่า ๆ เกี่ยวกับกลุ่มผ้าทอและชาติพันธุ์

1.2 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน เรียนรู้ภาษา สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงความเห็นในเรื่องต่าง ๆ และที่สำคัญ คือ การเข้าร่วม ในขั้นตอนการทอผ้าทุกขั้นตอน ของการทำงานในแต่ละกลุ่ม อีกทั้งในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังเช่น การเข้าร่วมในพิธีกรรมการไหว้ผีโรงที่จัดขึ้นในชุมชน โดยผู้วิจัยได้รับสิทธิพิเศษ เนื่องจากบางพิธีนั้น ผู้วิจัยได้รับการเชื้อเชิญจากร่างทรง ซึ่งเป็นผู้นำในการประกอบพิธี เจ้าภาพหรือคนในตระกูลที่ประกอบพิธีกรรมนั้น มาพูดคุยถามไถ่ และอธิบายความเป็นมาของตระกูล ให้ผู้วิจัยฟัง ซึ่งบางตระกูลถึงกับเชิญให้ผู้วิจัยเข้าไปดูพิธีกรรมอย่างใกล้ชิด เสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของตระกูล สำหรับการเข้าร่วมในวันสงกรานต์ประจำปีที่มีการเล่นผี ผู้วิจัยเองได้เข้าไปแนะนำตัวต่อผู้ที่มึบบทบาทในการจัดงาน ตั้งแต่มีการเตรียมงานทำให้ชาวบ้านในชุมชนรู้จัก และคอยอธิบายรายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวันงานอย่างละเอียด ในการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้วิจัยได้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านในชุมชนมากขึ้น ในการสังเกตเห็นความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งความเชื่อและความรู้สึกบางอย่างที่สะท้อนออกมาระหว่างการประกอบพิธีกรรมนั้นไม่สามารถได้มาจากสัมภาษณ์

ภาพที่ 1 ภาพการสังเกตและเก็บข้อมูลการรำผีโรง บางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

1.3 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Interview) เป็นสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มคนประมาณ 3-5 คน ในงานประเพณีสงกรานต์ และงานเลี้ยงผีต่าง ๆ รวมถึงการจับกลุ่มพูดคุยกันในช่วงเย็น เรื่องที่สนทนากันจะเป็นเรื่องทั่วไป โดยเฉพาะถ้ามีเหตุการณ์ บางอย่างเกิดขึ้นในช่วงนั้น ก็จะกลายเป็นประเด็นของการสนทนาเป็นพิเศษ ขณะเดียวกัน ถ้ามีโอกาสผู้วิจัยจะตั้งประเด็นถามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาวิจัยด้วย โดยลักษณะการพูดคุยเช่นนี้ จะเป็นธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลก็จะไม่ถูกเร่งหรือเหมือนกำลังตอบคำถามอยู่ ซึ่งข้อมูลบางอย่างก็ได้ถูกตรวจสอบไป พร้อมกับการสนทนาด้วย

1.4 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth Interview) ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้วิจัยเห็นว่ามึบบทบาทที่แตกต่างกันในระหว่างการประกอบพิธีกรรมการไหว้ผีโรง (กล่าวถึงเฉพาะผ้าทอและความเชื่อชาวมอญ บางชั้นหมาก) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนร่วม ในพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ทั้งที่เป็นผู้เข้าร่วม ผู้จัดเตรียม และร่างทรง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง โดยแบ่งเป็นร่างทรง 3 คน ผู้จัดเตรียมหรือผู้ช่วยในพิธีกรรม 1 คน ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่เป็นคนมอญทั้งหญิงและชาย 4 คน ต้นผี 2 คน และผู้หญิงที่ไม่ได้เข้าร่วมในพิธีกรรม 2 คน อนึ่ง ก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกไว้นั้น ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์โดยการเข้าร่วมพิธีกรรมการไหว้ผีโรง และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ งานวัด การทำความสะอาดและเตรียมงานบุญต่าง ๆ จนคนในชุมชนรู้จักผู้วิจัยในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถเล่ารายละเอียดสืบลำดับ

ญาติของชุมชนให้ผู้วิจัยฟังอีกด้วย โดยเฉพาะร่างทรงในชุมชนบางชั้นหมากที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเองว่าเป็น “ร่างทรงมอญ” ก็ให้ความเป็นกันเองและแนะนำสถานที่ วัน เวลา ที่จะมีการทำกรรมกรไหว้ผีโรงในชุมชนให้ผู้วิจัยทราบ พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดที่ผู้วิจัยสงสัยอย่างละเอียด

1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่ได้จะมีทั้งข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ และมีส่วนร่วม และข้อมูลจากการพูดคุย และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งในทุก ๆ ส่วน มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันเลย การรวบรวมข้อมูลในส่วนของการสังเกตการณ์นั้น ผู้วิจัยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้วิจัย พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดและสอบถามข้อมูลในส่วนของผู้เป็นอยู่ ความรู้สึกของคนในพื้นที่ รวมทั้งรายละเอียดพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในชุมชนบางชั้นหมาก โดยขออนุญาตใช้อุปกรณ์บันทึกเสียง การถ่ายภาพ วีดีโอ นำมาถอดเทปด้วยตนเองทุกครั้ง รวมทั้งได้บันทึกเรื่องราวจากความทรงจำ เมื่อเจอเหตุการณ์แปลก ๆ และเป็นที่ยสงสัยทุกวันที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ กล้องบันทึกภาพบันทึกและเสียงระบบดิจิทัล พร้อมวีดีโอ บันทึกระบบดิจิทัล ก็เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากในทุกครั้งที่มีการจัดพิธีกรรมกร ไหว้ผีโรงขึ้นในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในพิธีกรรมอยู่ตลอดเวลา จึงไม่สามารถบันทึกเรื่องราวที่สำคัญได้ในทันทีทันใด ผู้วิจัยจึงบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ โดยใช้กล้องบันทึกระบบดิจิทัลและนำกลับมาดูกลับมาดูซ้ำหลายครั้งเพื่อเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ร่วมกันกับเรื่องราวที่จำได้

1.6 ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้จากเอกสารทางวิชาการ และคำบอกเล่าของคนในกลุ่มต่าง ๆ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามประเด็นการวิจัยและกรอบแนวคิดสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการบอกเล่าของผู้หญิงเป็นสำคัญ ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลในทุกมิติ และนำเสนอเรื่องราวและแทรกคำพูดของผู้หญิง ที่สอดคล้องกับเรื่องราวนั้น ๆ เพื่อสะท้อนวิถีคิด และความรู้สึกต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การศึกษาข้อมูลในเรื่องการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรีใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจแล้ว ผู้ศึกษาทำการค้นคว้าจากงานวิจัยเอกสารทางวิชาการสิ่งพิมพ์ วารสาร และสื่อภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น วีดีโอ ซีดีรอม และเทปบันทึกการโทรทัศน์

2.2 การศึกษาข้อมูลในเรื่องการรับรู้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจและจัดเก็บในรูปแบบเอกสารรายงานวิจัย

2.3 การเลือกกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน กลุ่มเป้าหมายบุคคลทั่วไปในชุมชน จังหวัดลพบุรีที่มีอายุระหว่าง 15 - 70 ปี จำนวน 100 คน

2.4 การศึกษาข้อมูลในเรื่องการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจ จัดเก็บในรูปแบบสิ่งพิมพ์และจัดเก็บในรูปแบบเว็บไซต์

3. การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดี

3.1 ศึกษาหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพยนตร์เชิงสารคดี ภาพยนตร์ประเภทต่าง ๆ ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างภาพยนตร์เพื่อใช้เป็นหลักการพื้นฐานการสื่อสารสากล เป็นการใช้องค์การต่าง ๆ สร้างสรรค์ผลงานให้ตรงกับเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด

3.2 เขียนโครงเรื่องภาพยนตร์ โดยกำหนดสื่อภาพยนตร์ ความยาว 3 นาที จำนวน 10 ตอน

3.3 เขียนภาพร่างโครงเรื่อง (story board) กำหนดฉาก มุมกล้อง แสง เสียง บทสนทนา

3.4 สร้างฉาก แสง การแสดง ในกระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์เชิงสารคดี

3.5 นำภาพที่ได้ทำตกแต่งเรียบเรียง ตัดต่อ และใส่เสียงประกอบเป็นภาษาไทย และ subtitle เป็นภาษาอังกฤษ โดยผลิตด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop, Adobe illustrator, Adobe Premiere Pro, Adobe Audition, Adobe after Effects, DVD Encoder, Macromedia Flash และ Stop Motion Pro 4.0

3.6 จัดเก็บภาพยนตร์ในรูปแบบ DVD ระบบ HD โดยผลิตด้วยโปรแกรม Nero Express

4. ขั้นตอนการประเมิน

เก็บข้อมูลจากการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้แบบประเมินที่มีประเด็นการประเมิน 5 ด้าน ประกอบด้วย เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง รูปแบบการนำเสนอ ภาพ ภาษา และเสียงประกอบ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	เกณฑ์ระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	เกณฑ์ระดับมาก
3	หมายถึง	เกณฑ์ระดับปานกลาง
2	หมายถึง	เกณฑ์ระดับน้อย
1	หมายถึง	เกณฑ์ระดับน้อยที่สุด

แสดงผลการประเมินเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบ่งกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประเมินโดยบุคคลทั่วไปในชุมชน จังหวัดลพบุรี และเขตป่าเขาซับแก่งไก่อที่มีอายุระหว่าง 15-70 ปี

กลุ่มที่ 2 ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินผลความพึงพอใจ แบ่งเป็นด้านเนื้อหา และด้านเทคนิคการสร้างผลงาน

ผลการวิจัย

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี มีจำนวนตอน 4 ตอน และความยาวภาพยนตร์ใช้เวลา 3 นาที จบภายในตอน แต่ละตอนมีชื่อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี

ผ้าทอของชาวมอญบางขันหมากกับพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ผ่านการบอกเล่าเรื่องผ้าทอของมอญบางขันหมาก ผ้าที่จะทำพิธีกรรมนั้นจะใช้เป็นผ้าสีแดงเป็นสีหลักในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มอญบางขันหมากมีพิธีกรรมการไหว้ผีโรงในเดือน 6 ของทุกปี ผ้าทอคือหนึ่งในเครื่องผี หรือของส่วนตัวที่เป็นของเครื่องผี ที่ชาวมอญทุกคนต้องเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีนั้น ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย เสื้อสีขาวหรือสีแดง ผ้านุ่งสีพื้นหรือมีลายก็ได้ แต่ต้องเป็นสีแดง แหวนผีซึ่งประดับด้วยพลอยสีแดง แต่บางบ้านอาจจะมีผ้านุ่งสีอื่น ๆ หรือมีเครื่องใช้อื่นด้วย อาทิ สร้อยคอ กล้องยาสูบ เป็นต้น ซึ่งเชื่อกันว่าการเก็บเครื่องผีต้องเก็บให้ดี ไม่ให้ผ้าขาดหรือเป็นรอยเด็ดขาด เพราะจะทำให้ผีโรงโกรธและอาจเกิดเหตุการณ์ร้าย ๆ ขึ้นได้ ซึ่งเวลาผีประทับร่างทรงนั้น จะสังเกตได้จากการโผกศีรษะด้วยผ้าแดงและผ้าขาว รวมทั้งกิริยาการเดินที่คล้ายกับการย่อง

ผ้าทอของชาวมอญบางชนชั้นหมากกับพิธีกรรมการไหว้ผีโรง ผีบรรพบุรุษฝ่ายชาย หรือชะกาว กะโหลก ตามความเชื่อของคนมอญบางชนชั้นหมากนั้น ผีโรง คือ ผีบรรพบุรุษของตระกูล โดยมีการสืบสายการเป็นต้นผี หรือผู้ดูแลผี (ตอม กะโหลก) ผ่านทางฝ่ายผู้ชาย ต้นผีจะมีหน้าที่เก็บรักษาเครื่องผีซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนผีโรงไว้ที่บ้านของตน โดยต้องเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีไม่ให้มีรอยตำหนิ เครื่องผีนั้นประกอบไปด้วย “แหวนผี” เป็นแหวนที่ประดับพลอยสีแดงที่หัวแหวน “ผ้าผี” เป็นเสื้อ ผ้าโพกศีรษะ ผ้านุ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นสีแดงหรือแดงสลับขาว และกระบอกไม้ไผ่ 12 กระบอก คนมอญบางชนชั้นหมากเชื่อว่า ผีโรงจะสามารถทำให้สมาชิกในตระกูลอยู่กันอย่างสงบสุข แต่หากมีการกระทำที่ไม่ดีไม่เคารพต่อผีโรงหรือ “ผิดผี” เช่น ทำตัวเกเร ไม่เชื่อฟังพ่อแม่พี่น้อง ลักขโมย เป็นต้น ผีโรงก็อาจจะให้สมาชิกในตระกูลเจ็บป่วย หรือเดือดร้อนได้ นอกจากการรำผี หรือการเช่นสรวงบูชาผีประจำตระกูลแล้ว พิธีกรรมนี้ยังสามารถรักษาโรคอีกด้วย หากเทียบกับการรักษาโรคในปัจจุบันเรียกได้ว่า การรำผีเป็นการแพทย์ทางจิตวิทยาอย่างหนึ่ง ในบรรดาการรักษาโรคที่หลากหลายวิธีของมอญ เช่น การรักษาด้วยสมุนไพร การรักษาด้วยคาถาอาคม การรักษาโรคด้วยการนวด (กดจุด) และการรักษาด้วยพิธีกรรม เช่น การทิ้งข้าว การเสียดบาล และพิธีกรรมที่ใหญ่ที่สุดได้แก่ “การรำผี”

ภาพที่ 2 การรำผีโรง การนับถือผีของชาวมอญบางชนชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

การรำผีโรง เป็นพิธีกรรมที่ชาวมอญทุกตระกูลต้องรักษาและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ของบุคคลในตระกูล ซึ่งแล้วแต่ตระกูลใดจะสืบเชื้อสายมาจากต้นตระกูลที่ประกอบอาชีพ หรือมียศศักดิ์ใด เช่น พ่อค้า ทหาร ความช่าง เป็นต้น ก็จะได้รับ การสืบทอดจากตระกูลของตนที่มีขนบธรรมเนียมในการสืบปฏิบัติต่อกันมา คำว่า “ผีโรง” หมายถึง วิญญาณของผู้ก่อตั้งวงศ์ตระกูลนั้น ๆ หรือบรรพบุรุษของตระกูล ผีโรงเป็นผีประจำตระกูล ซึ่งจะอยู่ที่บ้านของผู้นำตระกูล ตระกูลหนึ่งจะมีผีโรงตนหนึ่ง การรำผีโรงจะทำทุก 4 ปี ถือเป็นการรวมญาติพี่น้อง ลูกหลานสะใภ้ให้มารู้จักกัน จะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 3 ด้านหน้าของโรงพิธีทำเพิงต่อจากหน้าจั่วเล็ก ๆ มุงจาก (รำผีโรง)

ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางชนชั้นหมาก

การแต่งกายของชายชาวมอญนิยมสวมผ้านุ่ง เรียกว่า เกล็ด ส่วนผ้าผืนยาวที่นุ่งเวลาออกงานสำคัญ เรียกว่า เกล็ดชะเหลี่ยน แปลว่า ผ้านุ่งยาวหรือผ้าลวยชาย ส่วนเสื้อเป็นเสื้อคอกลมผ่าอกตลอดแขนกระบอก มี

กระดุมผ้า หรือเชือกผูกเข้ากัน หรือเสื่อคอกกลมสี่เส้นแขนสั้น สมัยก่อนนิยมโปกศีระชะ ต่อมาตัดสั้นแบบสมัยนิยม การแต่งกายของหญิงชาวมอญนิยมสวมสั้น คล้ายผ้านุ่งของผู้ชาย แต่ลายของผู้หญิงละเอียดและสวยงามกว่าและวิธีการนุ่งต่างกัน สวมเสื่อตัวในคอกกลมแขนงุดตัวสั้นแค่เอวเล็กพอดีตัว สีสดสวมทับด้วยเสื่อแขนยาวทรงกระบอก เป็นผ้าลูกไม้เนื้อบางสีอ่อนมองเห็นเสื่อตัวใน ถ้ายังสาวอยู่แขนเสื้อจะยาวถึงข้อมือ ถ้ามีครอบครัวแล้วจะเป็นแขนสามส่วน

ภาพที่ 4 การแต่งกายของชาวมอญทั้งหญิง ชาย บางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)

ผ้าทอและความเชื่อกรณี ผีศาลเจ้า (ปะจู้) ชุมชนบางชั้นหมากศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของผีศาลเจ้ามาก ซึ่งผีศาลเจ้าเหมือนผีเจ้าที่ที่คอยปกป้องรักษาให้คนภายในชุมชนมีความร่มเย็นเป็นสุข และสามารถลดบันดาลให้คนที่มาขอโดยการบนบานศาลกล่าวประสบผลสำเร็จ สมปรารถนาในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย ในขณะที่เดียวกันผีศาลเจ้าก็สามารถทำให้คนประสบกับเรื่องร้ายต่าง ๆ นานา หากบนไว้แล้วไม่มาแก้บน ซึ่งผีศาลเจ้าที่คนมอญบางชั้นหมากนับถือมีชื่อเรียกต่าง ๆ อาทิ เจ้าแม่ตากฟ้า เจ้าพ่อองค์ดำ เจ้าพ่อจ้อย จากพิธีกรรมของชาวมอญบางชั้นหมากนั้น แสดงให้เห็นว่าผ้าทอสีแดงนั้น บ่งบอกถึงลักษณะบุคคล การเคารพ และตัวแสดงสัญลักษณ์

ภาพที่ 5 ศาลเจ้าพ่อจ้อย พิธีกรรมเจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)

“พิธีลอยเรือ” หรือ “ทินยาเล” หรือ “โทเล” หรือ “ยาเล” เป็นการจัดพิธีกรรมเพื่อขับไล่ “ผีร้าย” ซึ่งตามความเชื่อของชาวบ้าน ผีร้าย คือ ผีที่นำความทุกข์ และโรคภัยต่าง ๆ มาสู่คนในชุมชนเป็นเหตุให้มีคนเจ็บป่วย ตาย อยู่อย่างไม่สงบสุขหรือเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ โดยทุกปีหลังจากจัดพิธีกรรมเลี้ยงผีศาลเจ้าแล้ว จะต้องจัดพิธีทินยาเลเพื่อขับไล่ความชั่วร้ายหรือสิ่งไม่ดีออกไปจากชุมชนด้วย

ภาพที่ 6 พิธีกรรมทินยาเล

ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก

ในปัจจุบันชาวมอญบางขันหมาก ไม่มีการทอผ้ากันอีกแล้ว แต่ยังเก็บรักษาผ้าที่บรรพบุรุษเคยทอใช้กันเกือบทุกบ้าน ด้วยความเชื่อที่ว่าจะเป็นมงคลกับบ้าน โดยแสดงสีของผ้าผ่านพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีของคนมอญบางขันหมาก มีรายละเอียด ขั้นตอน และปฏิบัติการอย่างหลากหลายและซับซ้อนในแต่ละพิธีกรรม ซึ่งสิ่งที่แฝงฝังอยู่ในพิธีกรรมแต่ละพิธีกรรมคือ ความสำนึกร่วมกันของคนมอญ ไม่ว่าจะเป็นในขอบเขตของตระกูลหรือขอบเขตของชุมชน เช่น พิธีกรรมการไหว้ผีโรงความเป็นมอญในพิธีกรรมถูกแสดงผ่านสัญลักษณ์หลาย ๆ อย่างที่คนมอญเองอธิบายว่าสิ่งเหล่านั้นคือ อัตลักษณ์ความเป็นมอญ พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีถูกถ่ายทอดผ่านความรู้สึกร่วมกันสืบต่อกัน พิธีกรรมการไหว้ผีโรงของคนมอญก็เป็นเสมือนสายพานที่ช่วยสืบทอดและแสดงออกถึงความเชื่อที่เป็นรูปธรรมว่าครอบครัว เครือญาติ และชุมชนมอญมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น เพราะผืนดินมีน้ำหนักรากขึ้น และยังสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ปัจจุบันพบว่าพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีปรากฏเห็นได้น้อยกว่าในอดีต และดูเหมือนจะกลายเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญในความรู้สึกของคนมอญรุ่นใหม่ ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการคงอยู่ของพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีสะท้อนให้เห็นคุณค่าบางอย่างที่คนในชุมชนรับรู้ร่วมกัน และพยายามที่จะดำรงพิธีกรรมความเชื่อดังกล่าวไว้อย่างหนึ่งความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน อาจจะลดทอนความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี ทำให้การประกอบพิธีกรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของการลดขั้นตอนหรือปรับเปลี่ยนวิธีการ ระยะเวลา แม้กระทั่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สะดวกรวดเร็ว และไม่ซับซ้อนเท่าในอดีต แต่คุณค่าของพิธีกรรมที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนมอญบางขันหมากไว้นั้นยังคงปรากฏอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พิธีกรรมการไหว้ผีโรงของคนมอญบางขันหมากที่ถูกจัดขึ้นนั้น เพื่อประโยชน์ หลาย ๆ อย่าง อาทิ เพื่อให้ญาติพี่น้องมาพบหน้ากัน เพื่อประโยชน์ทางใจ นั่นคือ ความสบายใจ คลายกังวล เป็นเครื่องช่วยเยียวยาจิตใจของคนมอญที่เข้าร่วมพิธีกรรม เป็นต้น

ผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดี โดยผู้เชี่ยวชาญ

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้น จำนวน 4 ตอน ประเมินจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มเป้าหมายที่มาบุคคลทั่วไปในชุมชน จำนวน 100 คน โดยประเมินคุณภาพของภาพยนตร์ในองค์ประกอบต่าง ๆ 5 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง รูปแบบการนำเสนอ ภาพ ภาษา และเสียงประกอบ ได้ผลการประเมินนำเสนอ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีจากผู้เชี่ยวชาญ

ลำดับที่	ชื่อตอน	ระดับความพึงพอใจ					X	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	1			
1	ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี	13%	59%	24%	4%	0%	4.38	0.39	มาก
2	ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)	13%	57%	25%	5%	0%	4.27	0.49	มาก
3	ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก	14%	56%	24%	6%	0%	4.20	0.45	มาก
4	ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก	16%	52%	27%	5%	0%	4.12	0.52	มาก

จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยผู้เชี่ยวชาญ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ตอน ตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ($X = 4.38$, $S.D. = 0.39$) รองลงมาคือ ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี) ($X = 4.27$, $S.D. = 0.49$) ถัดมาคือ ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก ($X = 4.20$, $S.D. = 0.45$) และลำดับสุดท้ายคือ ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก ($X = 4.12$, $S.D. = 0.52$)

ผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดี โดยบุคคลทั่วไป

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยที่กลุ่มเป้าหมายที่มาเป็นบุคคลทั่วไปในชุมชน จำนวน 100 คน นำเสนอผลการประเมินภาพยนตร์แต่ละตอน และสรุปภาพรวมดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีจากบุคคลทั่วไป

ลำดับที่	ชื่อตอน	ระดับความพึงพอใจ					X	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	1			
1	ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี	13%	59%	25%	3%	0%	4.40	0.69	มาก
2	ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี)	13%	58%	25%	4%	0%	4.34	0.71	มาก
3	ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก	13%	57%	24%	6%	0%	4.25	0.71	มาก
4	ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก	14%	56%	23%	7%	0%	4.22	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยบุคคลทั่วไป มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ตอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาพยนตร์เชิงสารคดีที่สร้างขึ้นทุกตอนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ตอนที่ 1 ความเชื่อและวิถีชีวิต มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ($X = 4.40$, $S.D. = 0.69$) รองลงมาคือ ตอนที่ 3 เจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี) ($X = 4.34$, $S.D. = 0.71$) ถัดมาคือ ตอนที่ 2 ลวดลายผ้าทอ มอญบางขันหมาก ($X = 4.25$, $S.D. = 0.71$) และลำดับสุดท้ายคือ ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มอญบางขันหมาก ($X = 4.22$, $S.D. = 0.71$) สอดคล้องกับผลการประเมินการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรีโดยผู้เชี่ยวชาญ ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ตอนเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ วิถีชีวิต ความเชื่อ มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ได้สร้างแยกตามประเด็นของเนื้อหา ทั้งหมด 4 ตอน โดยแต่ละตอนมีความยาวของภาพยนตร์ 3 นาที มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อและวิถีชีวิตมอญบางขันหมากจังหวัดลพบุรี ศาลเจ้าพ่อจ้อย เจ้าแม่ละอองสำลี (ศาลหนองรี) ลวดลายผ้าทอมอญบางขันหมาก และแนวทางในการอนุรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองมอญบางขันหมาก ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและวิถีชีวิต พิธีกรรม และประเพณี ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของคนในกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางขันหมาก ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านอัตลักษณ์ของการแต่งกายของร่างทรง การรำในบทราวีโรงที่แสดงวิถีชีวิตของคนมอญในอดีต เพลงที่ร้องใน

พิธีกรรม สิ่งเหล่านั้น คืออัตลักษณ์ความเป็นมอญ อาทิ ภาษาที่ร่างทรงพูด การแต่งกายของร่างทรง เครื่องเช่น ไห้ว การสร้างภาพยนตร์เชิงสารคดีในครั้งนี้อยู่ในระดับเกณฑ์ที่ สอดคล้องกับรายงานของ ณรงค์ เส็งประชา (2532) ที่กล่าวถึงสังคมประเพณี ที่ยึดถือเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตามความคิด ความเชื่อ ซึ่งถือปฏิบัติเพื่อความเจริญของตนเอง เป็นประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีการแต่งกาย ซึ่งรับเอาอิทธิพลการแต่งตัวแบบชาวไทยเข้าไปร่วมด้วย และหันมาแต่งกายตามสมัยนิยมอย่างไทย สิ่งสำคัญเมื่อเข้าวัด มักจะคล้องผ้าสไบ เรียกว่า หยาดโดัด ใช้ได้ทั้งชายและหญิง แต่ผู้ชายสูงอายุจะใช้ผ้าขาวม้าพาดลงมาตรงบนไหล่ซ้าย ส่วนการแต่งกายของสตรีสูงอายุขามอญบางชั้นหมาก จะนิยมสร้างผ้าชิ้น หรือผ้าถุง ซึ่งในอดีตทอผ้านางใช้เอง แต่เสื้อแขนกระบอกสามส่วนจะนิยมซื้อมาตัดเอง นอกจากนี้ยังนิยมใช้สไบคล้องคอปล่อยชายยาว 2 ข้าง ในอดีตเป็นผ้าขาวเนื้อเกลี้ยง แต่ปัจจุบันถักด้วยสีชาวมีย้อมดงาม เมื่อไปวัดจะใช้สไบพาดเฉียงไหล่ เวลากราบพระจะปล่อยชายข้างหนึ่งลงมารองกราบ (ระพีพร แก้วพลอย, 2551) การทอผ้า เป็นหน้าที่ของผู้หญิง สิ่งที่ทอนั้นคือผ้าถุง ของผู้หญิง เป็นผ้าพื้นไม่มีการปักลวดลายใด ๆ เครื่องทอคือ กี่กระตุก เมื่อทอเสร็จแล้วจะเย็บด้วยมือให้เป็นถุง สำหรับผ้าที่จะใช้เย็บเป็นเสื้อหรือสไบจะซื้อจากตลาด มีได้ปลูกฝ้ายทอเอง ซึ่งจะมีสีต่าง ๆ ให้เลือก เช่น แดง ดำ เหลือง หรือด้ายที่คนจีนนำมาขาย โดยระยะเวลาที่จะทอในปี ๆ หนึ่ง ต้องเป็นฤดูที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว หรือฤดูว่างจากการทำนา (ระพีพร แก้วพลอย, 2551) ทั้งการแต่งกาย การทอผ้า และการแสดง ล้วนเป็นประเพณีประจำแต่ละภาค ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ชำนาญ และบุญยงค์ (2520) ได้กล่าวถึงการเกิดของประเพณีว่า เกิดจากความเชื่อ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบวชนาค ประเพณีการตาย ซึ่งเป็นการเลียนแบบบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมบางอย่างที่ทำสืบต่อกันมาโดยไม่ทราบเหตุผล หรือเกิดจากจิตใจอันสูงส่ง เช่น ประเพณีไหว้ครู ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ และเกิดจากความนิยมของคนในสังคม เช่น ประเพณีสวดมาลัยในงานศพ อันจะนำไปสู่การแสดงอัตลักษณ์เฉพาะตนผ่านการถ่ายทอดสู่ลูกหลาน และความร่วมมือระหว่างชุมชนร่วมกันในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองให้คงอยู่ต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม คนมอญมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ยังแบบมอญอยู่อย่างเนิ่นนาน

ในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมมอญ ความเชื่อ เช่น การรำผี การเลี้ยงผี การละเล่นพื้นบ้าน ได้มีการพบคัมภีร์รำผีของขามอญบางชั้นหมากเป็นสมบัติเชิงนาง ปัทมา ขำดี มีอาชีพเป็นโต้งทำพิธีรำผี เลี้ยงผี และเข้าทรงปัดรังควาญสิ่งชั่วร้ายให้กลายเป็นดี คำว่า “รำผี” ตรงกับภาษามอญว่า “ลัทธิฮนา” แปลว่า “รำที่ปะรำพิธี” โดยเชื่อว่าคนไทยที่เข้ามาดูพิธีรำจึงเรียกว่า รำผี ส่วนคำว่า “โต้ง” คือ ผู้จัดการพิธี เป็นผู้สั่งให้ทำแต่ละขั้นตอน (บำรุง คำเอก, 2550)

สรุปองค์ความรู้

การสร้างสรรคภาพยนตร์เชิงสารคดีองค์ความรู้ ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อและวิถีชีวิตมอญบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาความเชื่อและวิถีชีวิต พิธีกรรม และประเพณีของคนในกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางชั้นหมาก วิถีชีวิต ผ้าทอ พิธีกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับผีที่ปรากฏในชุมชนบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี ในปัจจุบัน เป็นสิ่งหนึ่งที่คนมอญบางชั้นหมากใช้อธิบายความเป็นมอญของตน ท่ามกลางความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรี โดยพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีที่ยังปรากฏให้เห็น และจัดขึ้นทุก ๆ ปีประกอบไปด้วย พิธีกรรมการไหว้ผีโรงต่าง ๆ ได้แก่ ผีโรง ผีศาลเจ้า ผีแขก รวมถึงการละเล่นเข้าผี โดยในแต่ละพิธีกรรมนั้นยึดโยงอยู่กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนมอญบางชั้นหมากบอกว่า มีเชื้อสาย และเกี่ยวข้องกับความเป็นมอญของตน สำหรับในพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในชุมชนบางชั้นหมากนั้น เกือบทุกพิธีกรรมจะใช้ภาษามอญในการสนทนา รวมทั้งมีสัญลักษณ์

ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และเป็นอากัปกิริยาที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นมอญ อาทิ เครื่องผีที่มีสีแดงเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของการแต่งกายของร่างทรง การรำในบทราผีโรงที่แสดงวิถีชีวิตของคนมอญในอดีต เพลงที่ร้องในพิธีกรรม สิ่งเหล่านั้นคือ อัตลักษณ์ความเป็นมอญ พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผี ถูกถ่ายทอดผ่านความรู้สึกร่วมกันของคนมอญ ซึ่งผูกพันกับบุคคลและเหตุการณ์ในอดีต รวมทั้งความเคยชินที่ถูกสั่งสอนให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งความเป็นครอบครัว เครือญาติ และชุมชนแบบมอญถูกอธิบายผ่านผี ซึ่งยังสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเยาวชน

1.1 ควรมีสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรุ่นหลังไว้รับรู้ถึงคุณค่าผ้าทอในพื้นที่ถิ่นของตน

1.2 ส่งเสริมการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมือง ร่วมกับงานหัตถกรรมอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับคนในชุมชน

2.1 ควรส่งเสริมการใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในการดูแลรักษา การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้า และหัตถกรรมของที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการควบคุมคุณภาพที่ได้ เช่น การขึ้นรูป การตัดเย็บต่าง ๆ ให้มีความสวยงาม และมีความประณีต และเป็นที่ยอมรับของตลาดในประเทศและต่างประเทศ เป็นการยกระดับงานหัตถกรรมสู่ระดับสากล

2.2 การส่งเสริมด้านการตลาดอีกทางหนึ่ง ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ควบคู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์

2.3 ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการให้ความรู้แก่ชุมชนแบบครบวงจร

References

- Atthakorn, K. (1977). *Folklore*. Bangkok : Teachers Council of Thailand Printing House.
- Benjatikul, J. (2009). *Wisdom Learning Resource Study Project Mon community, Bang Khan Mak. Lop Buri*. Office of Arts and Culture, Thepsatri Rajabhat University. (Date 25th December 2011). Retrieved from <https://www.tru.ac.th/>
- Berger, A.A. (1990). *Scripts: Writing for Radio and Television*. SAGE Publications, Inc.
- Boonsiripan, M. (1985). *Writing a documentary for print media*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Bunjun, O. (2008). *Teaching documents. academic seminar on "The World of Islam and Muslims in Southeast Asia"*. Twin Lotus Hotel, Nakhon Si Thammarat.
- Chamachot, C. and Suplak, D. *Documentary program production in advanced program production*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University, 2006.
- Chettharat, Y. (1991). *"Movie history"*. Bangkok: Rung Saeng Publisher.
- Detsakdaporn, K. 2018. *Study art and culture ethnic group Mon for development furniture contemporary*. Bangkok : Master's Degree Thesis, King Mongkut's Institute of Technology.
- Dharmawat, J. (1987). *Folklore*. Maha Sarakham : Maha Sarakham University.

- Hawang, N. 2014. *Guidelines for conservation transmission and development of Mon's Ethnic Music Mottama Mon State in Myanmar*. Mahasarakham : Doctor of Philosophy's Degree Thesis, Mahasarakham University.
- Jeerarat tanabunpot, N. 2020. *An analysis of the narrative structures and the horror film language of James Wan*. Bangkok : Master's Degree Thesis, Rangsit University.
- Kaewploy, R. (2008). *Folk songs : a case study of Bang Khan Mak Mon people. Bang Khan Mak Subdistrict, Mueang District Lop Buri Province*. Bangkok: Master's Degree Thesis, Srinakharinwirot University.
- Kham Ek, B. (2007). *Scriptures carved on the legend of Mon Bang Khan Mak, Lop Buri*. Lop Buri.
- Kongthep, S. (1997). *A study of presentation format of documentary program television full pattern and semi-documentary which effect to the application of high school students*. Bangkok: Master's Thesis, Kasetsart University.
- Lopattananont, T., Klasukon, V. and Thaweekul, S. 2018. *Cinema and the Theory of Entertainment*. Dhurakij Pundit Communication Arts Journal 12(1), 121-157.
- Panichakul. P. 2011. *Language choice and Language maintainance of Thai-Mon in Bang Khan Mak, Lop Buri province*. Bangkok : Master's Degree Thesis, Chulalongkorn University.
- Punnotok, T. (1984). *Traditions, Cultural Action Handbook*. National Folk Cultural Center.
- Mabuntham, W. (2014). *Documentary film. Cultivate morals and ethics in students*. Chiang Mai : Master's Degree Thesis, Chiang Mai Rajabhat University.
- Nantakhwang, P. (2007). *Documentary film presenting the change in the physical characteristics of the historical community of Wiang Kum Kam*. Chiang Mai : Master's Degree Thesis, Chiang Mai Rajabhat University.
- Rodhadhaphaya, C. and Ketthet, B. (1977). *Origin of belief and tradition in folklore*. Bangkok : Teachers Council of Thailand Publisher.
- Sengpracha, N. (1999). *Fundamentals of Thai culture*. 2nd edition, Bangkok : Odeon Store.
- Veerathunmanon, S. and Jaipadub, A. 2019. *Potential of Thailand in the Filmmaking Business Overseas in Thailand: Analysis of Medium-sized Enterprises and small businesses (SMEs) that support the foreign film making business in Thailand*. Dhurakij Pundit Communication Arts Journal 13(1) :p. 12-42.
- Wongthet, P. (1987). *Plays, Traditions, Rituals in Thai Society in indigenous culture beliefs*. 3rd edition, Bangkok : Chulalongkorn University Publisher.

